

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่แพร่หลายในทุกยุคทุกสมัยนั้นพระสงฆ์สาวกนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย และยังถือว่าเป็น องค์ประกอบหนึ่งของหลักการศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ทำกันหลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมเป็นต้น และในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงได้กลายเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน และจากการที่พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้ชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีศีลธรรม มีความบริสุทธิ์ และเสียสละเพื่อผู้อื่นต่างยอมรับนับถือ และยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะประชาชนไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๙๕ นับถือพระพุทธศาสนา ใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ^๑ และระยะเวลาที่ผ่านมาวัด และสถาบันสงฆ์ยังคงเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธา พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นและมีบทบาทในการช่วยอบรมจิตใจของคนไทยให้สูงขึ้น

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากในด้านสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ แนวความคิดและการกระทำมีการแข่งขันและหันเข้าหาวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้วิถีการ ดำเนินชีวิตแปรเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นนี้ก่อให้เกิดความ เห็นแก่ตัว ขาดคุณธรรม และจริยธรรมมากขึ้นทุกปี ฉะนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน ภาวะที่สังคมมีการแข่งขันกันสูง จึงต้องเริ่มต้นกันที่จริยธรรมส่วนบุคคล หาไม่แล้ว มนุษย์ในสังคมใหม่ก็จะไหลไปตามกระแสสังคมของวัตถุนิยมจนลืมคุณธรรมจริยธรรม อันดีงามของเราไป สถาบันต่าง ๆ ในสังคมต่างตระหนักถึงปัญหาทางสังคม และความสำคัญในการเร่งพัฒนาจริยธรรมให้บังเกิดแก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับเด็กใน วัยเรียนสมควรได้รับการวางพื้นฐานทางจริยธรรมให้เข้มแข็งที่สุด เพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในภายภาคหน้า

ในระยะ ๒๐ ปีมานี้ มักจะพบข้อเขียนและคำอภิปรายต่าง ๆ ที่พิมพ์เผยแพร่ในการอบรมครูและในการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวกับการสอนจริยศึกษา มักจะเน้นว่าเยาวชนไทยทุก วันนี้ถูกสิ่งแวดล้อมชักนำให้ประพฤติตนผิดหลักของศีลธรรมไปเป็นอันมาก ทั้งหันไป ยึดค่านิยมแบบตะวันตก ทำให้ละทิ้งขนบธรรมเนียมและกิริยามารยาทแบบไทยไปสิ้น ทุกครั้งเมื่อมีการอภิปรายถึงปัญหาของสังคมไทยผู้อภิปรายซึ่งเป็นผู้ใหญ่ย่อมไม่ละเว้นที่ จะประณามพฤติกรรมอันเสื่อมทรามของเยาวชน

^๑ ปราณี เกื้อทอง, “บทบาทพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชน : ศึกษากรณีวัดในอำเภอ ปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๕).

ความไม่มีจริยธรรมของเด็กในปัจจุบัน ที่เห็นออกมาเด่นชัดก็คือ ความก้าวร้าว ความเห็นแก่ตัว และรักใคร่ไม่ได้เลยนอกจากตัวเอง^๒ จริยธรรม และศีลธรรมนั้นนับว่าเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขเรียบร้อยไม่มีปัญหาทางศีลธรรม มากมาย

ในปัจจุบัน พระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการเผยแพร่ด้านศีลธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนแม้ในกิจกรรมการเผยแพร่ต่าง ๆ ก็มุ่งที่จะช่วยอบรมจริยธรรมศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตรงตาม หลักธรรมและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้กล่าวถึงบทบาทพระสงฆ์ต่อสมาชิก ในสังคมว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้ บทบาทด้านการศึกษาคือ พระสงฆ์ต้อง ให้การสั่งสอนอบรมแก่ผู้อื่นให้ดำรงชีวิตได้ด้วยดี ซึ่งพระสงฆ์ต้องอาศัยความรู้ทางโลก และทางธรรม ด้านการเผยแพร่ คือการให้การสนับสนุนกิจกรรมการช่วยให้มีการ ประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมอันเป็นประโยชน์แผ่ไปในสังคมและด้านการสงเคราะห์คือ การที่พระสงฆ์ต้องให้คำแนะนำปรึกษา แก่ผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสงเคราะห์ทางจิต ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยหลักของพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ได้นำเอา บทบาททั้งสามด้านไปปฏิบัติ ย่อมทำให้พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจที่ดี^๓ จึงกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะสอน เนื้อหาธรรมะทั้งทางปฏิบัติธรรม เพราะพระสงฆ์เป็นผู้แตกฉานในทางธรรมวินัย มีศีลจาวัตรอันดีงามควรแก่การเลื่อมใส ถ้าหาพระภิกษุสงฆ์เช่นนี้ได้้น้อย ควรจัดให้ครูผู้มีหน้าที่ สอนศีลธรรมได้รับความรู้และการปฏิบัติธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ให้เป็นที่เข้าใจซาบซึ้ง ให้เกิดมีจิตใจฝักใฝ่ในธรรมด้วยใจจริง จึงจะถ่ายทอดความฝักใฝ่ในธรรมแก่นักเรียนของ ตนได้^๔

สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน ในอดีตการศึกษาของคนไทยนั้นปรัชญาและรากเหง้าเกิดจากวัดเพราะการศึกษาเกิดจากวัด คนสมัยก่อนให้พระสอนด้านศีลธรรมจรรยา และวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นักเรียนสมัยนั้นจึงมีคุณภาพ เพราะเขาได้รับการปลูกฝังศีลธรรมทำให้ศีลธรรมจริยธรรมซึมซับเข้าสู่สายเลือด จึงทำให้เป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรมและจริยธรรม การศึกษาจึงสมควรหันมาเน้นที่การพัฒนาจิตวิญญาณคุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อให้เขาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมและพัฒนาตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข^๕

^๒ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๓), หน้า ๒๑.

^๓ พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต, **พระพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดติวพร, ๒๕๑๓), หน้า ๕๖-๖๗.

^๔ ละอ อารุณยะวนิช, **พุทธศาสนากับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๙), หน้า ๒๔๙-๒๕๐.

^๕ สมชาย เทพแสง, การปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปจิตและวิญญาณ, **วารสารวิทยากร**, วิชาการปีที่ ๔ ฉบับที่ ๖, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๔, หน้า ๑๗.

ในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วจึงทำให้เกิดภาวะ วิกฤต และปัญหามากมาย เช่น ปัญหาวิกฤตวัฒนธรรม และวิกฤติทางสังคมทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙^๖ ระบุ ปัญหาสังคมที่มีความเด่นชัด คือ ปัญหาความเสื่อมถอยของเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ค่านิยมความเป็น ไทยและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน เพราะหลายสิบปีที่ผ่านมา เราปล่อยให้กระบวนการศึกษาของชาติเป็นไปตามบุญตามกรรมจนสร้างความสั่นคลอนให้กับสถาบันต่าง ๆ ของชาติในทุก ๆ ด้าน แต่ถ้ามองกันให้ลึกซึ้งถึงที่มาแห่งปัญหาอัน ที่จริงมักเกิดมาจากคน คนคือวิกฤตของสังคมจะต้องเริ่มต้นด้วยการปฏิรูปการศึกษาด้านคนเสียใหม่ คือให้มีคุณภาพมีภูมิปัญญาและคุณธรรมอยู่ในตัวเอง เพราะว่าการศึกษาของไทยในอดีตไม่ได้นำเอา พุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมมาเป็นแกนในการจัด การศึกษา ทำให้ พุทธธรรมเองเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น และผลจากการจัด การศึกษาที่ผ่านมา การศึกษาไทยนั้นไม่ว่าจะประเมินโดยหน่วยงานใดนอกจากจะไม่เป็นที่น่าพอใจ แล้วเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาไทยไม่ได้สอนให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์ และปฏิบัติจริง อีกทั้งหย่อนยานเรื่องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม การศึกษาไทยจึงอยู่ในภาวะวิกฤต ทางคุณภาพอย่างหนัก ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนในอดีตที่ กระทรวงธรรมการได้กำหนดให้มีวิชา จรรยา เป็นครั้งแรกในหลักสูตรทุกชั้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพื่อกล่อม เกลานิสัยใจคอกุลบุตรกุลธิดาในสมัยนั้น จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการปรับปรุงหลักสูตร วิชาจรรยาก็ ขยายเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ถึงแม้ในเวลาต่อมาจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและ จริยธรรมขึ้นอีก แต่ปัญหาเยาวชนด้านศีลธรรมก็ยังมีมากขึ้น^๗

ความสำคัญของการศึกษาอบรมในด้านจริยธรรมได้จากการจัดหลักสูตรการ ศึกษาตาม โครงการศึกษา พ.ศ.๒๔๔๑ ที่เน้นเรื่องจรรยาดังกล่าวมาแล้ว ยิ่งกว่านั้นใน พ.ศ. ๒๔๗๙ กระทรวง ธรรมการยังได้ประกาศเพิ่มหลักสูตรทางจริยศึกษาขึ้น โดยให้มีการสอน เกี่ยวกับหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาขึ้นในโรงเรียนรัฐบาลทั้งหมดประมาณ พ.ศ.๒๔๙๓ กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่ม กำหนดให้โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งโรงเรียนหลวงและโรงเรียน ราษฎร์ ใช้หนังสือเรียนในหลักสูตรจริยศึกษา สำหรับชั้นประถมและมัธยม^๘ การส่งเสริมจริยธรรมจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในการให้การศึกษา

^๖ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๑.

^๗ วิชากร, กรม กระทรวงศึกษาธิการ, **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗.

^๘ ทินพันธุ์ นาคะตะ, **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหายบล็อก และการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๙๑.

และเป็นงานอันเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อเป็นการ สนองนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนของชาติ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น เขตอำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและการวางแผนในการพัฒนาคนโดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ในด้านการประพฤติปฏิบัติตน และด้านการอบรมสั่งสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูงจังหวัดสระแก้ว ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๗ ภาคการศึกษาที่ ๒ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองจานจำนวน ๑๐๔ คน โรงเรียนบ้านอ่างศิลา จำนวน ๘๔ คน และ โรงเรียนบ้านโนนหมากมุ่น จำนวน ๑๕๕ คน รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด ๓๔๓ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองจาน โรงเรียนบ้านอ่างศิลา และโรงเรียนบ้านโนนหมากมุ่น ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ ๒๕๕๖ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ ๒๕๕๖ เป็นเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่

๑.๔.๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว มีอะไรบ้าง

๑.๕. สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีสถานภาพทางครอบครัวต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๔ นักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๕ นักเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๖ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๗ นักเรียนที่มีรายได้ต่อครอบครัวต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๕.๘ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกัน

๑.๖. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ **บทบาท** หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เพื่อให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่น และการแสดงออกนั้นอาจจะตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้

๑.๖.๒ **พระสงฆ์** หมายถึง พระภิกษุ-สามเณร ที่ได้เข้ามาสอนศีลธรรมในโรงเรียนตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

๑.๖.๓ **การเผยแพร่** หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์ประพฤติ ปฏิบัติในงานเกี่ยวกับการส่งเสริม การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และระเบียบคำสั่งต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนทั้งหมด ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการประพฤติปฏิบัติตน และด้านการให้การอบรมสั่งสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

๑.๖.๔ **การประพฤติปฏิบัติตน** หมายถึง การทำตัวเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

๑.๖.๕ **การให้การอบรมสั่งสอน** หมายถึง การนำธรรมเข้าไปอบรมสั่งสอนแก่นักเรียนเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน

๑.๖.๖ **ศีลธรรม** หมายถึง ความประพฤติดีงาม ทางกาย วาจา, ความประพฤติที่ดีที่ชอบ, ความสุจริต ทางกาย วาจาและอาชีวะ

๑.๗ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางและข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว